PE LOKUTNI ČHIB

Caritas SRBIJE

Inćarno DEMENCIJAKO

Vjastrado:
Caritas Srbije
Vojvode Stepe 78/ lokal 5
11 000 Beograd
+381 11 4099561 / secretariat@caritas.rs
www.caritas.rs

Inćaripe lilesko si, ando kamipe, kotoresko lino thaj lačhardo andar o lilorro Demencija kasko vjastardo si Caritas Belorusijako.

Lačhardine:
Rajko Ranko Jovanović

Dizajno thaj grafikako lačhardipe:
Dušan Perić

Vjastarimaske kotora:
800

Beograd, februari 2026. beršesko

ANGLOMOTHOVIPE

Demencija si nasvalipe savo arlil o trajto.
Arlil o trajto nasvale manušesko, no vi e fajtako.
Demencija anel e dar thaj butimaske pučimata.
Butimaske či džanelpe sar te inzarelpe ažutipe.
Kava lilorro si ćerdino te tumenđe ažutil.
Kava lilorro si ramome loće čhibava, a te šaj avel lačhi thaj haćarimaski savorenđe.
Trubulimaski si e familijenđe thaj savorenđe kolenđe saven si grižope pale manuša saven si demencija.

Ando lilorro araćhena trubulimasko gođaveripe.
E gođaverimata si palo sajećheđesesko trajto.
Lil si katar e komunikacija, pajsaripe the griža.
Mothol katar kova sar te arakhas o paćivalipe manušesko e demencijava.

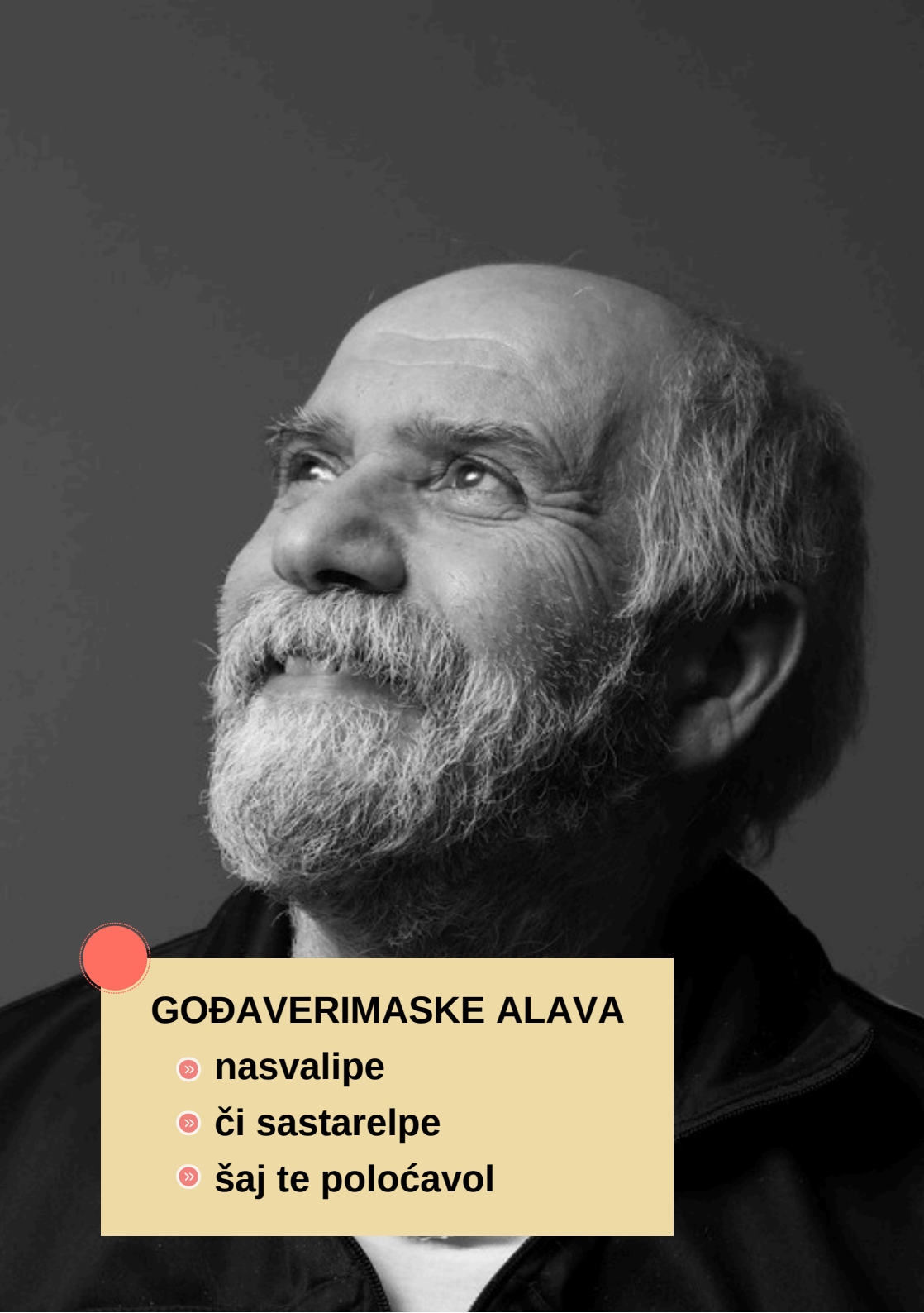
Džanas kaj e griža palo manuš e demencijava rodel butimasko zuralipe, lačhipe thaj kamlipe.
Gindosaras kaj kava lilorro dela tumen nesosko loćaripe palo seđesutno trajto.

Paćas, kaj jekhimasa šaj te ćeras trujalipe kaj avela majbut haćaripe, paćape thaj griža pale kola savenđe si ažutipe majbut trubulimasko.

Aven sansari savo o manuš naštik korkorro te araćhel.

INĆARIPE

So si demencija?.....6
Sar haćarelpe o manuš? 8
Sostar si vasno te džanelpe katar e demencija? 10
Sar teljarel e demencija? 12
Anglune nišanija e demencijako? 14
So naj demencija? 16
Bilačhipe pe endaja/fajta 18
Sar te ćerelpe inćarimasko ćerdipe e pajsarimasko?.....20
Lačhimasko trujalipe?.....22
Lačharipe e ćheresko? 24
Sar te pajsarelpe po trupo? 26
Vaćaripe krozal o pajsaripe? 28
Biačhimasko mutaripe 30
Sar te ažutilpe e manušeske demencijava te lačharelpe? ..32
Sar te praverlpe o manuš e demencijava? 34
Sar te avelpe džiko raćako suno? 36
Pašljope the ratvale 38
Ćhelimata the aktivimata.....40
Sar te ćerelpe komunikacija? 42
Sar te vaćarelpe? 44
Egzamujra vaćarimasko 48
Demencija thaj holjaripe 50
Demencija thaj hohajipe 52
Demencija thaj dar.....54
Sar te loćaren korkore tumenđe? 56

GOĐAVERIMASKE ALAVA

- **nasvalipe**
- **či sastarelpe**
- **šaj te poloćavol**

SO SI DEMENCIJA?

Demencija si nasvalipe e goďako savo ačhavel te goďares, gindos thaj vaćares.

Ke demencije, e goďi majdur naj sar kaj sas.

Ke demencije, e goďi majdur naj sar kaj sas.

O manuš e demencijava šaj:

- te bistrel e vasne šeja,
- te majphare haćarelpe ando trujalipe the vrjama,
- te avele pharimata e svatova thaj haćarimava,
- te bistrel sar bućarempe e sajećheďeseske bućarimata.

Demencija haravel o sajećheďesesko trajto.

Pale kava lenďe šaj te aven phare bućarimata sar kaj si:

- te len pe peste,
- ćerdipe e habesko,
- te ćeren svato,
- griža pale peste.

Demencija naj sar kaj kana san sasto.

Ko puranipe povarekana bistrelpe vareso hurdo. Ke demencija e pharimata si bare thaj majphare.

Manuš haćarelpe sar:

- Hasardo
- darano
- rovljardo

SAR HAĆARELPE O MANUŠ?

O manuš e demencijava šaj te haćarelpe sar hasardo.
Povarekana či haćarel so si trujal leste.

Šaj te haćarelpe darano.
Them savo sas pindžardo akana si bidžanglo.

O manuš e demencijava si but bibahtalo.
Džanel kaj vareso arlilpe, no naštik godova te mothol.

Povarekana haćarelpe sar korkorutno.
Šaj te avele haćaripe kaj aver les či haćarel.

Šaj te haćarelpe vito thaj holjariko.
Godova naj kaj kamel, no kaj si nasvalo.

O manuš šaj te došarel avren manušen pale peski doš.
Šaj te hohavel nesoske dilimata sostar vareso naj sar trubul.

Osoba sa demencijom i dalje oseća radost.
Lep glas, dodir ili osmeh mogu joj mnogo značiti.

Vasno si kaj o manuš e demencijava:

- **Naj „pharimasko“ manuš**
- **Či kamel te ćerel bilačhipe**
- **Si les haćaripe thaj rodipe**

SAR TE LELPE E DEMENCIJA

- lačho ažutipe
- carra holi
- majbut sansari ande fajta

SOSTAR SI VASNO TE HAĆARELPE E DEMENCIJA?

E demencija arrlil o gindope sar o manuš gindol, delpe gođi thaj haćarel e theme.

Haćaripe demencijako ćerel te džanas kaj o manuš naj došalo. Arlipe so ćerelape naj kamimasko.

Kana pindžaras e demencija:

- majcara šaj te holjavijas,
- simen majbut adžukaripe,
- majlačhe haćaras e manušen.

Te pindžardam o nasvalipe:

- šaj majlače te ažutisaras,
- šaj te lačharelpe o sajećheđesesko trajto,
- šaj te harnjaras o gođako hićaripe tho dramope.

Pindžaripe ažutil vi e fajtaće.
Majcarra si maripe, a majbut haćaripe.

O čačipe anel griža, poinćaripe thaj kamlipe.
Kana las e demencija, ćeras čačimasko trujalipe.
Gajda ažutilpe e manušeske te trajil po sansari thaj lačhe.

SAR TELJAREL?

- pharipe e pajsarimava
- bistaripe
- bipherdipe bućarimasko

SAR TELJAREL E DEMENCIJA?

E demencija šaj te teljarel vi katar 60. beršesko.
Povarekana aresel vi ke terne manuša.

E demencija buhljol poloće.
O bilačhipe vrjamava majzuravol.

Majbutimaske dićhimata si bistaripe.
O manuš bistarel so trubul thaj vasne nevimata.

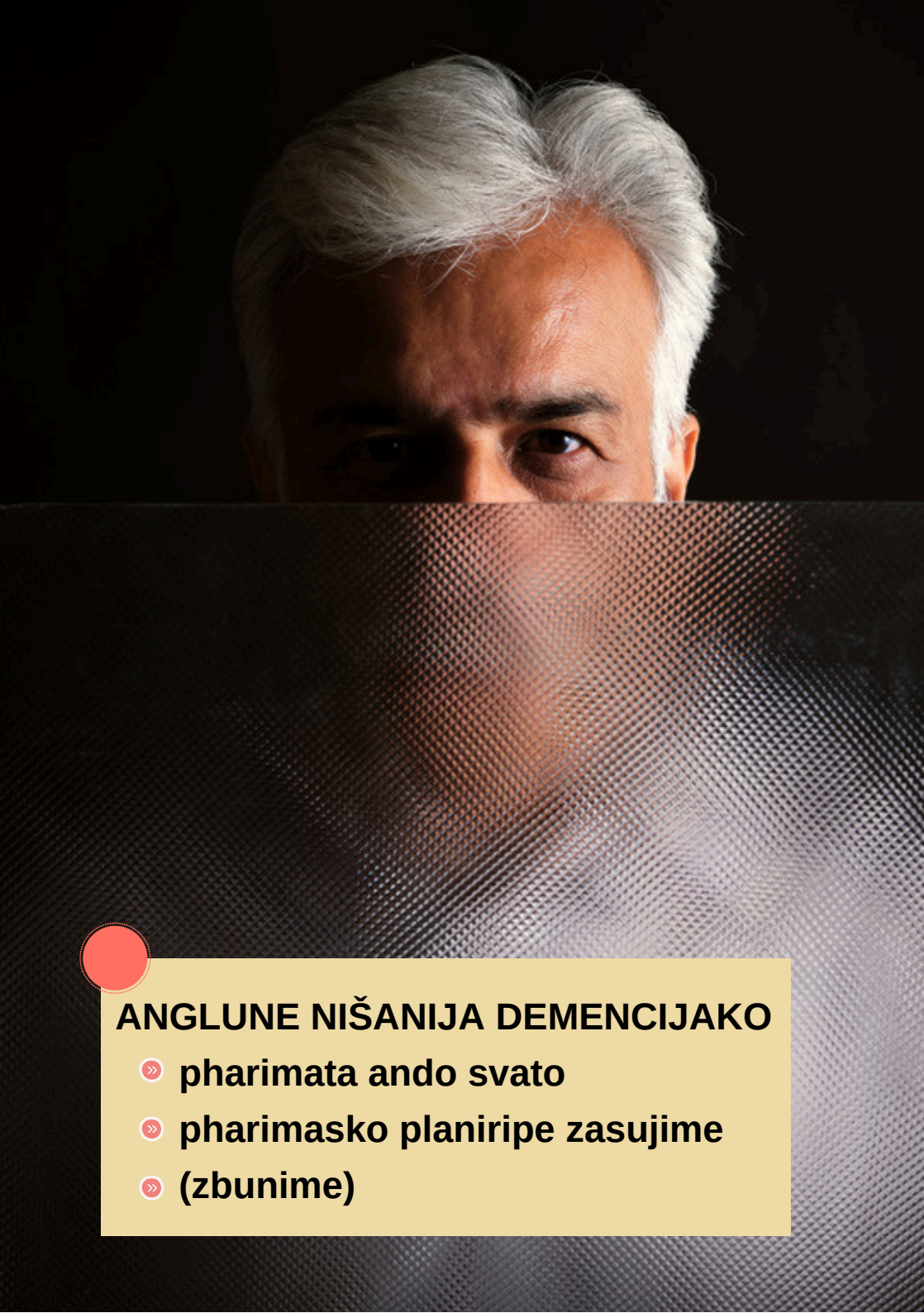
Bistaripe avel sa majbut.
Godova naj khandipe, no nasvalipe.

E manušes šaj te avel pharipe e haćarimava.
Či džanel kaj si ni kaj teljarda.

Šaj te avel arlimata ando rodipe.
O manuš šaj te si žaljako, holjariko thaj hasardo bi khančesko.

E manuš šaj te ćerel phare svato.
Phare araćhel e vorta alava.

Sajećheđesesko bućaripe avel majpharo. Trubul but ažutipe thaj haćaripe.

ANGLUNE NIŠANIJA DEMENCIJAKO

- pharimata ando svato
- pharimasko planiripe zasujime
- (zbunime)

NIŠANI DEMENCIJAKO

Manušes saves si demencija phare šaj đinel e love.
Naštik lače te ulavel e love palo sajekhđesesko trajto.

Manušeske avel pharipe palo ćerdipe e planosko.
Ćinope, ćherutne bućarimata thaj bibućaripe naj loko.

Kaj si bistarrno, o manuš naštik haćarelpe vi pe pindžarde thana.
Šaj te hasavol ando foro savo pindžarel.
Šaj te dićhenpe vi aver arlimata.
O manuš šaj te avel hasardo ando svato.
Avel džike godova kaj či delpe gođi katar o nakhlipe.
Phare si leske te haćarel o svato.

O manuš naj siđarno kana bućarel.
Lesko bućaripe si bikadro thaj bilačho.

Godova naj kaj kamel.
O manuš bistarda sar nesoski bući ćerdol.

E manuše šaj te avel pharipe te anel reso palo vasno.
Phare si te losarel jal te dićhel so si vasno.

SO NAJ DEMENCIJA?

- povarekana bistaripe
- povarekana hasaripe

SO NAJ DEMENCIJA ŠTA?

Povarekana bistaripe si sar trubulimasko.
Či mothol kaj e manuše si nasvalipe.

Kasavo bistaripe šaj te pindžarelpe.
Voj či trubul te ačhavel o seđesutno trajto.

Povarekana o bistaripe majsigo aresel pale 60. berš.
Godova si sar trubul phurikanipe.

Ande pharo thaj lićharimasko ćerdipe, o manuš hasavol.
Ando sansarno trujo palem delpe gođi ko bistardo.

O manuš haćarel so motholpe thaj ćerelape.
Šaj te ćerel kova so ćerelape thaj ramolape.

Ramope, gođipe tho kalendari ažutin leske.
Paše lende, o manuš si korkorutno.

Vasno si te na hamilpe e vrjamako bistaripe e demencijava.
Te o manuš ando carra ažutipe tho gođipe čače trajil, godova naj nišani nasvalimasko.

LIĆHARIPE FAJTAKO

- svato
- planiripe
- svatope

LIĆHARIPE FAJTAKO

Trajto manušesko e demencijava si butimasko.
Nasvalipe vrjamava si pharo thaj rodel bari griža.
Godova si pharipe thaj haćaripe truposko.

Majphare si te avelpe džike arlimata.
Vasno si e fajta anglal te džanel katar o nasvalipe.
Arlimata si majloće kana leja ćerelpe svato.

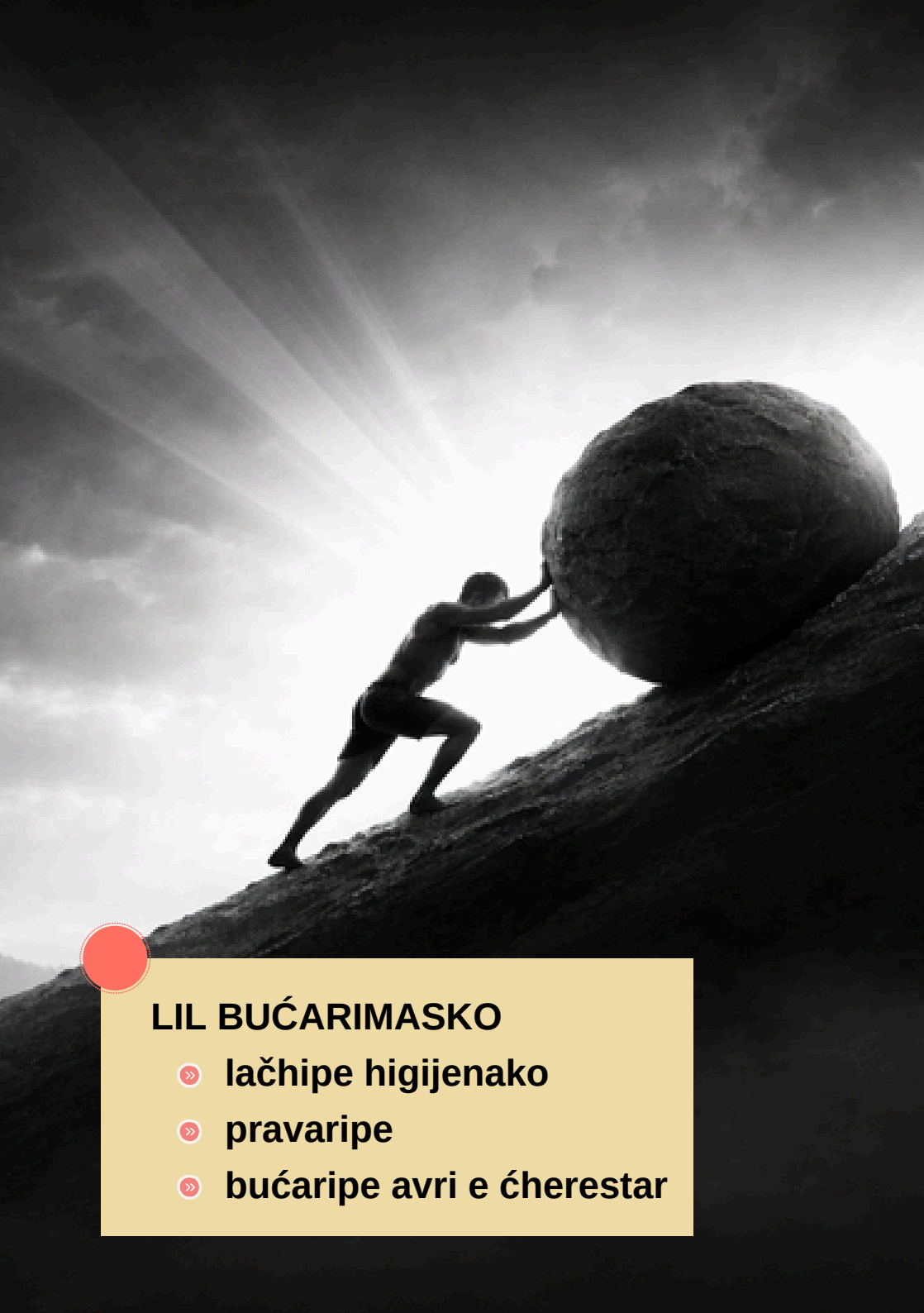
Sar o nasvalipe aglunil, e fajta majbut vrjama pajsarel.
Butilpe o dipe e lovengo tho pajsarimasko.
O svato ažutil te majpoloće dikhas e arlimata.

E griža či trubul te avel jećhe manušeski.
Te si sar trubul, len vi o avresko ažutipe.

Sar te ulavelpe o pajsaripe e nasvalesko.
Fajta trubul jekhimaske te del pes svato.

Ćeren harno spisko bućarimasko.
Sajekh dženo fajtako losarel kova so šaj ćerel.

O pajsaripe trubul te ulavelpe.
Vasno si te ažutilpe jećhe avreske.
Jekhibaski griža loćarel seđesutno trajto.
Vaćaren, ćeren svato thaj planiripe.

LIL BUĆARIMASKO

- lačhipe higijenako
- pravaripe
- bućaripe avri e ćherestar

ĆERDIPASKI PATRIN

Vasno si te ćerelpe lačhipe palo trajto.
Sar e demencija aglunil, trubul majbut ažutipe.

Ažutipe butimaske trubul ko phiravipe tho uštipe.
Manuš e demencijava rodel ažutipe,
kana lačharelpe thaj džal ando pato.

Ažutipe si trubulipe vi kana si higijenako trubulipe.
Trubul najaripe, thovipe dandengo thaj džape ando hajzli.

Ko nakhlipe vrjamako, trubul ažutipe arlipe e pelenengo.
Vasne si rindosko džape ko sastarno
te rodenpe thaj kontrola e drabenđi.

Manuše trubul ažutipe ko hape.
Godova šaj te avel lačharipe habesko, lačharipe

Ažutipe trubul vi ando ćherutnipe.
Ćinipe, šilavipe thaj griža pajsarimaski si vasno.

Trubulimasko si ažutilpe pale ćherutne aparatujra.

E manušeske trubul ažutipe pale love thaj dokumentujra.
Godova si o trubulimasko poćinipe, džape ande banka thaj kontakto katar aver trubulipe.

PAJSARIPE

- rigako čhutipe šejengo
- loko trujo palo phiripe
- pajsaripe

PAJSARNO TRUJALIPE

Vasno si te ćerdol čačuno trujalipe.
Reso si te harnjarelpe o čhindope.

Džungale šeja te rigompe jal te phandadon.
Godova si e čhujra, kaća, suvja thaj hurdipe.
Rigate e mašine thaj upaljačujra.
Draba thaj šeja palo kosipe inćaren phandade.
Po drom či trubul te avel khanč.
Rigon šuljarne tepihujra, žile thaj bilesno nameštaji.

Basamakujra trubun te aven lače rošime.
Inćarne vasteske loćaren o phiravipe.

Ande najarni (kupatilo) trubul pajsaripe.
Čhoven bikhelutne talpe thaj inćarne.

O paj či tromal te avel but tato.
Reso si te na avel phabope.

Kamra si than kaj si but pharimasko.
Na mećen manušes džikaj ćiravel.
o manuš či trubulas pašo šporeto bipajsarimasko.
Pajsaripe naj ačhavipe, no te lelpe sama.

LAČHARIPE ĆHERESKO

- rošaripe
- loko than palo phiravipe
- pajsaripe e dekubitostar

SAR LAČHARELAPE O ĆHER?

Ćher trubul te lačhardol o manuš e demencijavate šaj phirel čače thaj bi darako.
O bulipe te avel sar trubul thaj dikhlino.

E prće ande kamre trubun te aven tromale.
Rigosaren o butipe šejengo thaj aver butipe.
E phuvjatar len e tepihujra the žile.

Rošaripe trubul te avel lačho ande se kamre.
Ačhavne palo roš trubun lače te dićhon.
Te šaj, čhoven e senzojra palo roš.
E senzojra ažutin kana phirelpe raćava.

Čhoven e pajsarne ando hajzli, ande najarni the basamakujra.
Pajsarne ažutin kana uštelpe thaj kana phirelpe.

O vudar trubul te avel kozom trubul bulo.
Kozom trubul, čhoven e prće palo invalidsko vordonorro.

O pato trubul te avel pajsarimasko thaj lačho.
Trubulas o medicinako pato kaj si pajsarno duvari.
Len o thulo patavo te na putavol o dekubitis.
Dekubitis si ratvale pe morćhi save ćerdon kana but pašljolpe.
Ćeren te šaj džalpe trujal o pato se rigendar te arlilpe.
Pašo pato čhoven e bešavni jal e fotelja.
Godova loćarel o arlipe hanjengo tho danfujipe.

PAJSARIPE TRUPOSKO

- džanglipe
- paćiv sajećhesko
- ažutin thaj inćaren

SAR PAJSARELPE O TRUPO?

Den e manušeske e demencijava te,
bi šaj,korkoro pajsarel pe pesko trupo.
Ažutin numaj kana o manuš naštik bi tumare ažutimasko.

Dićhipe truposko si ande jekh vrjama e đesesko.
O džanglipe del haćaripe čačimasko.

O sapuj, šampono thaj e pasta si vazda pe jekh than.
Godova loćarel o haćaripe.

Vasno si te džanelpe so o manuš kamlil pale peste.
Losaren o sapuj, šampono thaj e pasta savi si leske lačhi.

Pajsaren po tatope e pajesko.
O paj palo thovipe jal najaripe či tromal te avel ni but phabardo ni but šudro.

Najope si lačho kana o manuš bešel.
Len e bešavni palo najope kana godi šaj.
Džikaj si o najope pajsaren sar si e morćhi.
Te dikhline o arlipe tho melalipe, akharen e sastarne.

Manušeske ando pato, učharen kotor savo či thovelpe.
Godova araćhel o tatope tho barikanipe.

Na den aver manušenđe te aven ande kamra jal najarni džikaj o manuš naj lačhardo.

SVATO DŽIKAJ PAJSARELPE

- mothon vazda so ćeren
- vaćaren poloće thaj putarde

SVATO DŽIKAJ PAJSARELPE

Pajsaren e manuše e demencijava gajda sar voj pajsarelas pe peste.
Pindžardo naro anel paćape ando čačipe.

Po egzamo, lačharen e bal sar o manuš majanglal ćerelas.
Godova ažutil te haćarelpe lače thaj sansarne.

Vazda mothon so čače ćerena.
Mothon čefal šej lena.

Te thoven e danda, vaćaren poloće thaj haćarne.

EGZAMO:

Mothon: „Akana thovasa e danda.“
Mothon: „Lava e kosli pale danda.“
Len e kosli thaj den te čoplila.
Pale kava mothon: „Akana čhovasa e pasta pe kosli.“
Den te čoplil e pasta.
Pale kava ćićiden e pasta pe kosli.
Ćeren sansarne thaj na siđaren.

MUTARIPE

- **bi ispidimasko**
- **mothon te džal ando hajzli**
- **nišanin o hajzli**

BIKAMIMASKO MUTARIPE

Manušen e demencijava but si paharipe e mutarimava.
Varekana bistaren kaj trubun te džan ando hajzli jal naštik te araćhen les.

Ande majpurane faze šaj te avel džiko bidžanglo mutaripe.
Ke anglune nišanujra vasno si te džalpe ko sastarno.

Prdal o đes mothon e nasvaleske te džal ando hajzli.
Miškope thaj kamipe uštimasko mothol kaj neso trubul.

O vudar e hajzlesko trubul te avel lače dikhlo.
Čhoven patrin zurale renkako jal pilta hajzlesko.

Raćava mećen o vudar putardo thaj mećen bizuralo roš.

Te o manuš naštik bešel po WC, na lat ispiden.
Ispidipe šaj te anel džike dar.
O manuš atoska či ni kamel te džal ando hajzli.

Len e majvuči phal jal vazdipe palo WC.
Te naštik džiko hajzli, čhoven hajzleski piri pašo pato.

Na mothon o alav „pelena“ anglo manuš.
Te avilo džiko bilačhipe, na kušen e manuše.
Sansarne lat thoven thaj arlisaren e patave.

LAČHARIPE

- nišanin e fiokujra
- len o butipe e drzengo
- pajsaren po fujravipe

SAR AŽUTINA TE FUJRAVELPE MANUŠ E DEMENCIJAVA?

Den manuše e demencijava te korkoro lačharelpe.
Paše tumaro kamipe tho lačhipe, kava šaj te avel.

Ando ormano inćaren numaj e drze save trubun vrjamava.
Milajeske drze či trubun ando ormano ivendeja.

Čhoven e drze rindova sar lačharelape.
Godova e manušeske loćarela.

Pe fiokujra šaj te lepisaren pilte sar gođaripe.
Pilte ažutin e manušeske te džanel so si andre.

Losaren e drze save loće fujravenpe.
E zipujra the ciciva pantljike si lačhe.

Den e tirxa biklizomaske đonova.
Von butaren o lačhipe kana phirelpe.

Manuš demencijava butivar či haćarel o šil tho tatipe.
Ivendeja pajsaren te avel lačhe tato.

Ažutin te čhovel kamlimaski šala jal kleja.
Džangle kotora den haćaripe zuralimasko.

PRAVARIPE

- Hamasko trubulipe
- kamlimasko habe
- han jekhibaske

HABE MANUŠESKO E DEMENCIJAVA

Ke demencija, arlilpe o haćaripe hamasko.
O manuš kišle haćarel o londo, ćerko thaj šuklo a kamlil guglo.

Džikaj halpe čhoven kova so numaj trubul.
Te hala zumi, trubul numaj rroj.
Sikaven thaj mothon sar te halpe.

Te si pharipe nakhavimava, džan džiko sastarno.
Losaren kovlo habe thaj rigon kova ande savo o nasvalo šaj tasadol.
Na te denle čambali rici, guglimata, akhora thaj puknade.
O habe čhinen pe cikne kotora.
Te trubul, den o pipe pe trskica.
Den vi o kamlimasko habe.

Manuš butivar či haćarel phabope habesko.
Na den but phabardo thaj šudro habe.
Den e manušeske kozom trubul vrjama te hal.

Te šaj, han jekhimaske sar kaj hanas varekana pale sinija.
Te pravaren e manuše, bešen angle late jakha jakhende.
Džikaj halpe poloće kosen o muj dikhlorreja.

Ando đes, e manuše gođi den te pel paj.
Mećen e tahta e pajeja pe but thana ando ćher.

RAĆAKO SUNO

- đesesko naro
- đesesko bućaripe
- rošaripe

SAR TE AVELPE DŽIKO RAĆAKO SUNO?

Manuša e demencijava či haćaren o đes the rjat.
Pale godova, šaj te soven raćava, a džungade raćava.

O bilačho suno ćeren vi e draba tho pharipe mutarimasko.
Gajda si vasno thaj dikhlino đesesko naro.

Ando đes o manuš trubul te vareso bućarel.
Phiripe avri jal loko ćheresko bućaripe ažutin e suneske raćava.

E kamre saste đeseja trubun te aven lačhe rošime.
O manuš či trubul te phiravel e pidžama the sovljarni đeseja.
Šaj te gindol kaj si talejrat thaj te džaltar po sojipe.

Anglo sojipe si vasno sansaripe.
Šaj te drabaren lil, te mećen loko đilabipe jal te rudilpe.
Talejrat na te den kafa jal kalo teo.
Len e uže thaj šukar patoske patave.
Raćava tunjaričin e feljastre.

Thule firangle jal roletne ažutin te o manuš loće lindralel thaj te sovel.

PAŠLJOPE THE RATVALE

- Dekubituso
- phiripe ratesko
- duš thaj šarand

PAŠLJOPE THE RATVALE

Ande phare kotora demencijako o manuš but pašljol.
Ćićidipe e truposko, o rat či aresel pe agora po trupo.
Majsigo si godova kotora save si dži pašo pato.
Godova si e guputana, dume,maškar, bulja the khujra.

Angluno nišani si arrlimata pe morćhi.
Anglal inkljen e parne jal lole semne.
Majpalal šaj te ćerdon e bušike the ratvale e phubava.
Te avilo o dekubitis, atoska trubul te akharelpe sastarno.

Te na sastardape o dekubitiso naj lače.
Šaj te haraven o trajto.

Vasno si te lačhardol o naćhipe e ratesko.
Godova si kana rindova boldelpe thaj thovelpe o trupo.

Arlin o stato e truposko ando pato palo sajekh sahato.
Lićharen kotora truposko save si džiko pato.
Len o unikatno madraco the šaranda palo dekubitiso.
Von harrnjaren o ćićidipe pe morćhi.

Manušano trupo, e patave te aven uže thaj šuće.
Falte pe patave šaj te ćeren ratvale.

Tale pungrre čhoven šaranda.
Von pajsaren e khujra the talpe.

BUĆARIPE

- pindžarde buća
- amalipe
- boldipe ando nakhlipe

ŠUKARIPE THAJ BUĆARIPE

Te manušes naj nisosko šukaripe, šaj te haćarelpe bikhančimasko.
Pala kava šaj te si jasvalo, bivoljako thaj darano.
Vasno si te e manušes si sajećheđesko bućaripe.
Bućaripe trubul te avel loko thaj pindžardo.

Den manušes te ćerel kova so kamlilas majanglal.
Čhoven te ćerel ćherutne buća, griža pale dživutre the luluđa.

Đilabipe pindžarde điljengo thaj ašunipe muzikako si lače.
Pindžardi arija sansarel thaj džungavel nakhlimasko šukaripe.
Ćeren svato katar o trajto tho nakhlipe e manušesko.

Dićhen e foto-albumujra, lila thaj gođipe ko nakhlipe.
Sikavipe gođako šaj te avel loko thaj šukar.

Te phirelpe, vasno si palo trupo tho haćaripe.
O phiripe, ćhelipe, thaj ćhelimata si lačhipe.
Lačhardon e haćarimata.

Amalipe lačharel o haćaripe.
Malavipe e fajtava, amalenca thaj džape varekaj si vasne.

Ando pharo kotor demencijako, mordipe si but vasno.
Čoplipe šaj te sansarel thaj del haćaripe čačimasko.

SAR TE SVATOLPE

- ašunen
- haćaren
- sićon sar

SAR SVATOLAPE?

O svato si but vasno palo manuš e demencijava.
Kaj si nasvalo, manuš bistrel e alava thaj so sas.

Pale kava o svato šaj te avel pharo.
Povarekana či džanen so o manuš kamel te mothol.

O manuš dićhel kaj les či haćaren.
Šaj te ačhel pe rig thaj te ačhel e svatova.
But droma daral kaj sikadola sar dilo.
Šaj te daral kana maren lestar muj.

Vasno si te ažutilpe e manušeske te vaćarel.
Mandripe te haćarelpe thaj te ašunelpe.

Kana o manuš haćarelpe, vo si sansarno thaj čačuno.
Sansari thaj lačho haćaripe ačhaven vazdipe nasvalimasko.
Ažutin e manušeske te sikavel peske gindujra thaj kamipe.
Kava šaj te sićiline te čačune ćeren svato lava.

SAR VAĆARELPAE

- Dićhen ando muj
- svato šukar poloće
- na vorton manuše

SAR VAĆARELAPE?

O manuš si but droma hasardo thaj darano.
Gindosaren te džungadon po bipindžardo than.
Či džanen kaj sen thaj so si.
Gajda butimaske haćarelpe o manuš e demencijava.

Probisaren te haćaren so o manuš haćarel.
Averčhando naro naj kaj kamelpe.
Butimasko si phanglo koleja so sas varekana ando nakhlipe.
Te džanen vareso katar o majsigo trajto, majloće haćarelape.

Ćeren svato e manušeja po alav.
Dićhen ando muj, vaćaren poloće thaj šukar.
Na te ačhen palo manuš.
Bućaren vareso jekhimava kana šaj.
Na hantumen thaj na ćeren čingara.

Vazda sikaven e paćiv.
Ćeren svato e manušeja sar purane manušeja.
Aven adžukarne thaj šukarrne, čingara holjaren manuše.
Kana o manuš haćarelpe lačhe thaj sansarne, loće komuniciril.

Te o manuš dićhel jal mothol kova so naj čače, na lat vortosaren.
Majlačhe arlin o svato.
Ćeren svato vareso šukar.

SAR VAĆARELAPE

- pe rig čhoven avrunipe
- harne harne lafjorra
- bi siđarimasko

SAR VAĆARELAPE?

Majsigo o svato, harnjaren se riga avrune ašunimatengo.
Phandaven e televizija, o vudar jal feljastra te si rrknipe.
Ando svatope bešen prdal o manuš.
Dićhen ande jakha thaj te avel jekh vučope, jal bešel jal pašljol.

Vaćaren poloće, šukar thaj sansarne krleja.
Majvasne nevimata mothon detherinako, kaj o manuš atoska majloće gođarel.

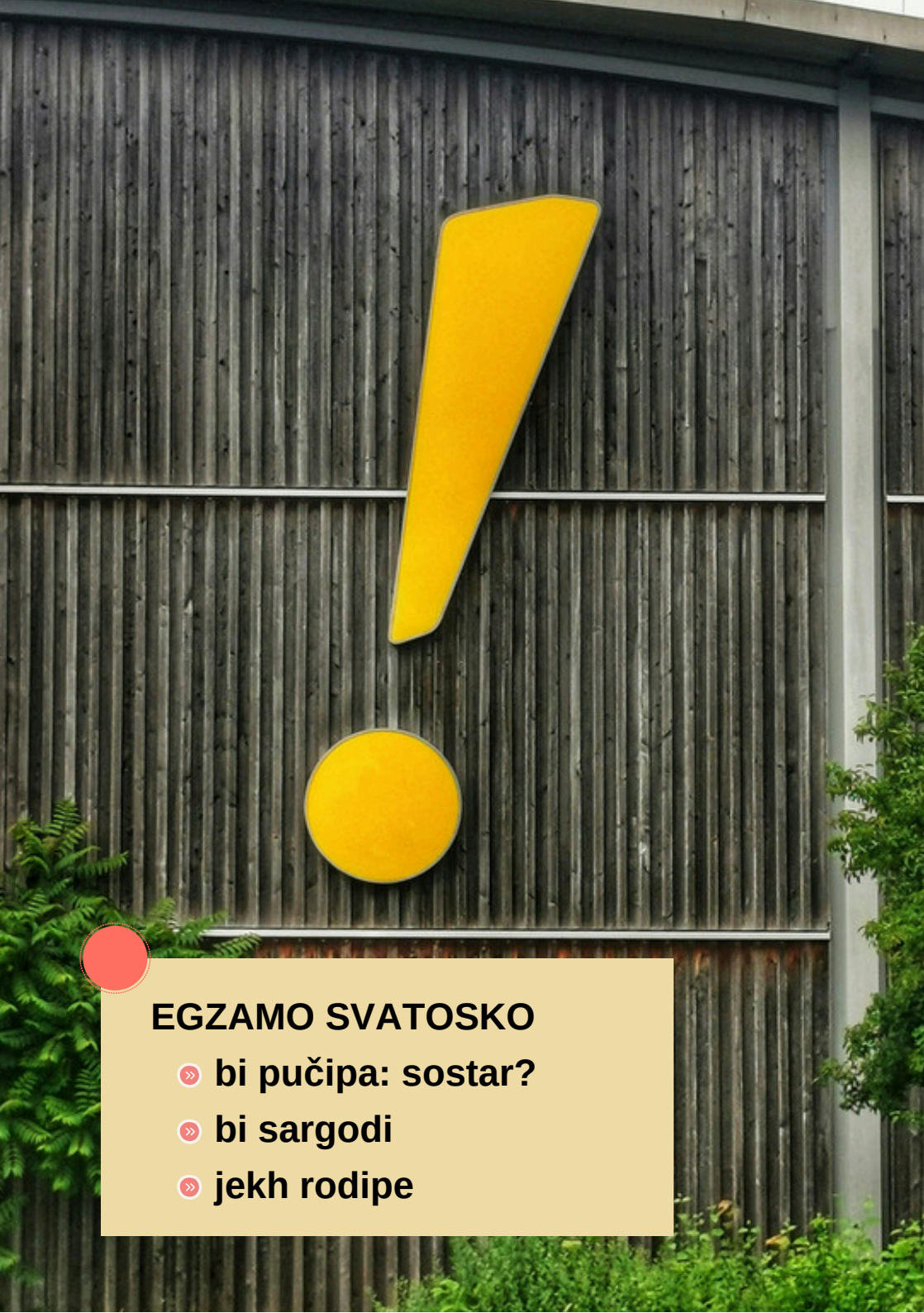
Len harne thaj haćarrne lafjora.
Mothon jekh rodipe ande jekh lafjorri.

Na roden e manušestar te bućarel majbut buća.
Sajekh bući mothon poloće thaj rindova.

Mothon haćarimaske alava thaj poloćimava.
Na ćeren svato bihaćarimasko thaj averčhande.

Kana vareso pučen, den e manušeske vrjama te mothol.
Na len siđaren.

Na mothon o pučipe „sostar“.
Kasave pučimata daraven e manuše.
Čhoven o pučipe pe kaste šaj motholpe „ej“ jal „naj“.
Kava loćarel o haćaripe tho svato.

EGZAMO SVATOSKO

- bi pučipa: sostar?
- bi sargodi
- jekh rodipe

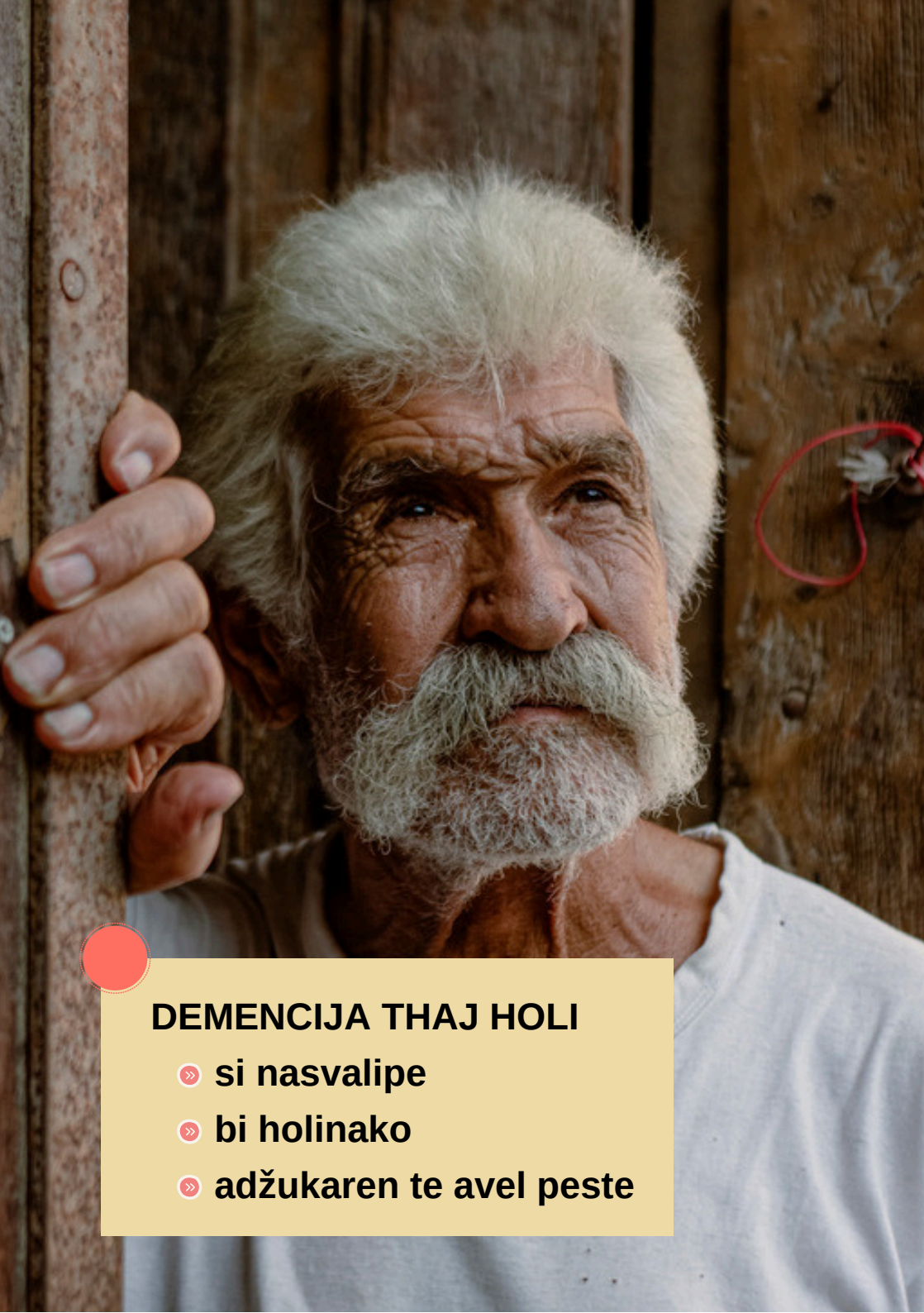
EGZAMO VAĆARIMASKO

Egzamo:
Mothon: „Avri del zuralo bršind.“
Na mothon: „Čhorel sar andar e brađi.“

Egzamo:
Na roden katar o manuš butimaske buća andar jekh.
Sajekh bući motholpe pojekh thaj rindova.
Na mothon:
„Ana, gatisardem o habe, le pe tute te phiras“.
Majlače phenen andarjekh:
„Ana, gatisar habe.“
„Ana, av te las pe amende.“
„Ana, tu thaj me džas te phiras. “

Egzamo
Na mothon o alav „sostar“.
Na pučen: „Sostar gadava ćerdan?“
O manuš vazda či džanel sostar vareso ćerda.
Majlače pučen: „Jal san akana lače?’’

Egzamo:
Po pučipe: „Sostar inćaren o vast po porr?“
Pučen: „Jal tut vareso dukhal?“

DEMENCIJA THAJ HOLI

- si nasvalipe
- bi holinako
- adžukaren te avel peste

DEMENCIJA THAJ HOLI

Manuš demencijava šaj avel bimosko, vito vi holjariko.
Kasavo ćerdipe naj kaj kamel.
Manuše demencijava si majaverčhando haćaripe e trajtosko.

O manuš but či haćarel so si trujal leste.
Naštik sar trubul te sikavel dukh, dar thaj aver.

Šaj te daral kaj hasavola jal vareko marela les.
Pale godova pajsarelpe rrknimava thaj marimava.

Majsigo kana najol thaj kana čhudel pestar.
O manuš šaj te haćarel e dukh, no naštik godova te mothol.

Dilipe si te rodelpe te avelj haćarimasko.
O nasvalipe godova či del.

Te o manuš avilo čingarengo, mećenle te godova mothol.
Pale kava zalatar sansarne te ćeren svato.

Na ačhaven les zuralimava.
Šaj te zujralel e holi the dar.
Na džan paše ni pale dume.

Adžukaren te o manuš avel dži peste.
Te trubul, roden ažutipe katar fajta jal perutne.

DEMENCIJA THAJ RROMAJA

- bi holjako
- sansarne
- bi holinako

DEMENCIJA THAJ RROMAJA

Manuša e demencijava dićhen avren manušen thaj nevipe.
E manuša demencijava butimava hasaren peske šeja.
Pale kava phenen kaj ćerda aver vareko.

Na te holjavon.
Na hantumen e manušeja.

Ažutin te jekhimaske roden e hasarimaski šej.
Aven sansarne thaj inćarne.
Kana dićhen e šej, na mothon kaj senas tumen ando čačipe.
Na mothon: „Eke, mothodem me tuće”.
Majlače, arlin o inćaripe e svatosko.

Kava ažutil te o manuš sansavol.
E rromaja naj trubulimaske.
Kava anel o nasvalipe, a na o bilačho kamipe.

Sansaripe araćhel o paćivalipe.
Gajda o manuš haćarelpe čače.

DEMENCIJA THAJ DAR

- haćaren e dar čačimaski
- inzaren ažutipe

DEMENCIJA THAJ DAR

O manuš e demncijava povarekana dićhel e manušen thaj šeja save naj čačune.

Gajda vareso šaj te anel džike zurali dar.
Dićhen te šaj džanen so e manuše darada.

Egzamo:
Renka po tepiho šaj te avel sar hv.
O manuš daral kaj bi šaj perela.
Haćaren lako darape sar trubul.
Na mothon kaj „khate naj hv“.

Majlače mothon sansarne pučimata.
„Jal si e hv bari?“
„Kames te ačhav tuva.
Inzaren ažutipe thaj pajsaripe.
Mothon: „Me sem kate. Me sem tuva.“

Egzamo:
Učhalim po duvari šaj te avel sar bipindžardo manuš.
O manuš daral thaj gindol kaj vareko ačhel ande kamra.
Na mothon kaj „naj khonik“.
Majlače mothon: „Dikhav kaj kava darada tut.“
Inzaren inćaripe.
Mothon: „Me sem khate. Lače san. “

GOĐIPE PALE PAJSARNE

- Sićon korkore
- roden ažutipe
- pajsar pe tute

SAR TE AŽUTIN TUMENĐE?

Džanen so majbut katar e demencija so majsigo.
Lače si te pe vrjama ćeren plano e trajtosko.

Ćeren svato e manušenca kas si pharipe sar tumen.
Lengo džanglipe šaj te avel tumenđe ažutimasko.

Griža pale aver manuš lel but vrjama thaj zuralipe.
Gajda si vasno te grižon pale tumende.
Te tumen nasvajle jal te avile rojimaske thaj lićharde,
naštik te pajsaren pe avreste.

Ande tromali vrjama na hićon thaj bućaren kova so kamlin.
Danfujipe naj baripe, no trubulipe.

Na roden ažutipe kana sen gata morcome.
Rodipe ažutimasko si griža pale tute, a na rojipe.
Te na haćarentumen lače, džan džiko sastarno.

Te tumen trubul dramonengo ažutipe, roden e psihologo.
Gođaren, vi tumenđe trubul danfope thaj inćaripe avresko.

Griža pale peste, si griža pale aver.

Kava inčarno čerdilo ando truj projektosko „Šajipasko svato ando reso inkluzijako e haćarne kupengo po Paščimaško Balkano“ savo ćerel o Caritas Srbijako, ando reso te vazdelpe o godaripe themesko tho sikadipe o godaripe themesko tho sikadipe e pharimaske kaj naj kožom trubul haćaripe, no vi te sikadon e šajpaske resujra, jal e fundoske sikadimata palo buhjar ipe haćarimas ko.

Autorske čaćimata si ko Caritas Srbijako.
Či troman te čerenpe butimata lilesko thaj ulavipe inćarnesko bi ramome kamimas ko.

Caritas Srbijako
www.caritas.rs / +381 11 4099561 / secretariat@caritas.rs
Vojvode Stepe 78/ lokal 5
11 000 Beograd, Republika Srbija

Caritas
SRBIJE